Poklotölel, ki helyettem öled mélyére alászáll

rátátong a sötét s villognak a börtöni éjek,
mint szakadékok alant, hova vélem hullt le a tested.
Sziklák közt zuhanunk ma is álmomban, feketéllő
szurdokokon ránt lak le magammal a tártölü végzet
kőbordáira: várnak a csontok már, vakító kék
holdfényben várják tested s testem romjait. — Most!
Már a halálsikoly is beledermed az agyba, torokba,
hangtalanul hullunk s az enyém vagy, enyém marad ájult
rémületed születés s a halál partján — menekülj hát!
Lökj le, taszíts el! — az életed újra enyémbe fonódott:
vésd le fogam szádról, körmöddel marj ki velődből!

Pusztul e tájon az emlék, forró képek az érc-ég
romkupolája alatt — szerelem, szerelem, lobogó tűz,
csóva a szeszlángszín levegőben! (Iszonnyal az elgyult
szikrák kormait érzem.) — Az ég felé húz ölelésünk,
megfordult a világ: az egek sziklás szakadékát
látom hónod alatt. Röpülünk!

kialusznak a fények
s elfakuló szememen nincs kép már. Arcod a mélység,
melleid a leszakadt ég fellegei s vakító két
tomporodon forog és kiszakad Földünk, kigyulón száll
— s pattog a csontom, a húsom e lángszárnyak suhogásán —
fölfal az ür!
Éjek, mult éjek, merre zizegtek
nélkülem és önélküle?

Vidor Miklós

Az élet ára

Ivan Goran Kovacsics

Ivan Goran Kovacsics, az újabb horvát irodalom egyik legtöbbet ígérő tehetsége. 1944-ben mint partizán harcos fiatalon halt vértanú halált a boszniai hegyekben. Zagorjei parasztcsalád gyermeke volt, elbeszéléseinek legnagyobb részében a horvát parasztok nehéz életét írja meg, harcát a földdel és kemény sorsukkal. Legkiemelkedőbb irodalmi alkotása a Jama (Tömegsír) című tíz énekből álló költemény, amelyet Goran Kovacsics halála előtt pár hónappal írt s amelyben szinte saját halálát és vértanúságát jövendölte meg. Ez a körülmény magyarul is megjelent a Magyar-Jugoszláv Társaság kiadásában.

Franica nehéz álomból ébredt, a hajnali harangszó elhangzása után felöltözött, fejére tette kalapját s leereszkedett a csűrhöz tá-

masztott létrán. Az ökröknek tengeriszárat, a borjaknak sarjút vetett, még egyszer erősen elhatározta, hogy most már aztán végez az élettel s Isten bocsássa meg, de mindent pokolra küld.

S mindennek oka az az ezerbankós, csak azt ne teremtette volna az Úristen! Vásárra küldték az ősszel, adja el az ökröket s hónapok óta csak ezen töpreng éjszakánkint, számtalanszor újból átéli mindazt, ami akkor történt: mikor a kövér kereskedőtől megkapta a pénzt, jól tudja, sehová se indult. Úgy emlékszik, mintha ma történt volna: három darab ezresbankó volt, körülötte mindannyian csudálkoztak a jó vásáron, név szerint föl tudná sorolni őket. Hanem aztán bement a városvégi kocsmába s áttaszigálódva a cigányok és parasztok tömegén, leült az üres asztalhoz s félliter bort rendelt. Egy kis kenyeret s egy darab szalonnát evett. Aztán aprópénzzel kifizette a bort, vállára vetette tarisznyáját, botjával megtámasztotta csámpás lábát s megelégedetten haza indult. Útközben kabátján keresztül megtapogatta a belső zsebébe rejtett pénztárcát. A ház előtt a gazda kisleánya fogadta. — Bácsi! Franice bácsi, hát az ökreink hol vannak? Talán elvesztetted Bimbót, meg a Rózsát? — Eladtam, gyönyörűségem, pénzért eladtam, már hogy vesztettem volna el? — Hát nekem vásároltál cukrot?! — Nem vásároltam, báránykám, hogy vásároltam volna? Meghalt a cukorkacsináló! — Aztán bement a házba s odaállt vidáman a gazdasszony elé: — Dícsértessék a Jézus Krisztus, Magda húgám! Megjöttem a vásárból! — Mindörökké, ámen! Hát eladtad az ökröket? Eladtad! Na, hála Istennek! S mennyit kaptál? — Három ezret! — Hát szép, Franica, nagyon szép! Most aztán kifizetheti a gazda az adósságot s majd találunk más ökröcskét. — Itt a pénz, húgám, számold meg! — A gazdasszony meg kézbevette az első ezrest, jól megforgatta, nem hamis-e, aztán a másikat kezdte nézegetni... — Hát a harmadik hol van, Franica?! — Fölugrott Franica, kiforgatta a zsebeit, kifordította a pénztárcát, ideoda topogott hosszú lábain, a gazdasszony meg bőgni kezdett: Jaj, jaj, Frane, te boldogtalan nyomorult! Mit tettél a harmadik ezressel? Most aztán tönkrejuttattál bennünket! — Összeszaladtak a szomszédok is, kiforgatták Franica zsebeit s miközben a pénzt keresték, megtollazták, megbúbolták, mint valami tyúkot. Odaszaladt a gazda is, ő is rávetette magát a szolgára... Másnap aztán kidobolták a faluban, hogy a „becsületes megtaláló" száz dinár jutalmat kap, az asszonyok sűrűn mondták a Miatyánkot Szent Antal előtt, sőt még Franica is letérdelt a szobra előtt. De pénznek se híre, se hamva ..

Éjjel-nappal rágták, piszkálták a szolgát, megkeserítették az ételét, italát, ebédjét, vacsoráját. Franica meg sápadozott, fonnyadozott, míg egyszer csak torkig nem volt támadóival s rájuk ripakodott: — Elvesztettem, hát elvesztettem, mit rohantok rám, mint a darazsak a medvére! Hát jó, elvesztettem az ezrest, de meg is kerestem, harminc esztendős szolgálatomban még csak egy lyukas babszemet se kaptam! Számoljatok csak egy kicsit utána, tiszta sor az!

De megunta a piszkálgatásokat, mikor a nagy busa állatok mögé állt, szegény ökrök mögé s pattogtatta az ostort, miközben a gyönge állatok a porban erőlködtek patájukkal s fújtattak a teher alatt. —

Hát csak segíts nekik az ezresért, ha elhagyja őket az erejük — vetették oda harapósan a házbeliek.

Ezen az éjszakán mindent szépen elgondolt: átdolgozom a nappalt, este meg, ha túl vagyok a szántáson, boronáláson, szépen elnyújtózom a mező végén, a vasúti vágányokon, mint annakidején Gavro Pavisa cselekedte, lefekszem és — istenáldjon világ! Megöntözöm véremmel a szántóföldet, ha már egész életemben rajta kínlódtam, verejtékeztem. Nem fog többet Mánda gazdasszony rám kiabálni: Hej, Franjesa, te csámpás, te haszontalan bánatunk! Megölsz bennünket nyomorult! — Na megállj, te ugatós csuka, majd megbosszulom én magam! Minden este, ha már egy kicsit besötétedik, én meg, kuc-kuc, megzörgetem az ablakodat s végigdöngetem a padlást. Szívesen adnál akkor két ezrest is, hármat is, hogy elnémuljak. De nem fizethetsz, megdöglesz, meggebedsz a félelemtől s veled együtt a faluban mindenki, aki engem piszkált, az én véremet szívta!

Elsántikált a nagy elhatározással a szántóföldre s olyan keményen nyomta az ekét a földbe, mint életében kevésszer. Verejtékezett, kínlódott s egyre csak úgy tünt neki, mintha a saját sírját szántaná. S estefelé, mikor boronálni kezdett, elsiratta saját magát, mert azt képzelte, hogy a sírdombját egyengeti.

Az ökröket hozzákötötte a szilvafához, megcsókolta egyiket, aztán a másikat is, utána pedig fölkapaszkodott a töltésre, hogy bevárja a gyorsvonatot. „Isten veled, szép világ! Isten veled, ekém, hűséges barátom! Isten áldjon, te kemény szántóföld, én kínom, verejtékem, én örömöm! Úgy halok meg, mint valami állat, gyertya se világít a fejemnél, Isten bocsássa meg! Isten veletek, ökröcskéim, jóságos állataim, türelmes kínlódók." Könnyek tolultak a szemébe, torkát sírás fojtogatta s még egyszer lement a töltésről, hogy magához ölelje őket, elbúcsúzzék a busa nagy állatoktól. A sírás, a könnyek kicsit megnyugtatták, aztán ismét felkapaszkodott a sínekre és lefeküdt rájuk.

Köd vonszolta magát a földön, lehullott a sötétség. Az égen felragyogtak a csillagok, egyenként, mintha könnycseppek lennének. S miközben a szép mennyboltot nézegette, az angyalok kedves szemeit, a csillagokat, amint aranyos szempillájukkal hunyorgattak, emlékezni kezdett, hogy a „jegyzőné ténsasszony" hogy járkál egyik orvostól a másikhoz, csak azért, hogy életben maradhasson, holott már látott vagy ötven esztendőt, tavaszt is, őszt is. A gazda meg pénzt szerzett kölcsön, hogy kivágassa a veséjét, aztán újra visszavarrassa. A tanító is orvosságra költ, meg a plébános is... Csak te, csámpás bolond, semmirekellő Francisa, csak te menekülsz ebből a világból egy másikba. Menekülsz, te boldogtalan, az élet elől a fekete gödörbe, mint nap elől a vakondok!

Távolról hallatszott, amint a vonat kerekei egyre erősebben dübörögnek s élesen felhangzott a mozdony füttye. Franicát elöntötte a verejték, megfürdette, mint a harmat a füvet. — Óh, te bolond! — mondotta saját magának s mikor a gyorsvonat egész közelről feldübörgött, mintha csoda történt volna, Franica hirtelen a töltés

melletti árokban találta magát, a nehéz kerekek meg elcsattogtak fölötte ott a sötétben. Még sokáig hallgatta a vonat füttyét, néman, meredten. Csak akkor tért magához, mikor az ökrök nyelvét a nyakán, az arcán érezte, kinyújtotta kezeit és örvendezve megsímogatta őket: — Jó egészséget, édes, kedves, galambocskáim! Hát látjátok, visszaadta eszemet az Úristen! Franica, te gyáva, alig ismerek rád! Te lennél az a csámpás, aki csak úgy átperegtél, bukfenceztél hatvan évig az életen, mint valami pergő orsó... Lásd, majdnem elvesztetted az eszedet, akárcsak a gyöngeelméjű Gavro Pavlesa, aki kezet emelt magára, mert a felesége csak piszkálgatta, piszkálgatta. Hüj, de ostoba volt, végighúzhatta volna a szíjon az asszonyt, akár a borotvát, majd elvált volna akkor, tud-e még vágni! Térj eszedre Francija!

Csámpásan ugrált az ökrök után, örömre gyulladtan pattogtatva az ostort a feje fölött, mintha a csillagokat akarná megostorozni s a jó öreg holdfényt szeretné kigyújtani kopasz fején. — Hej, asszonyok, meg te is, falu, csak járjon a szájad, csak piszkálgassatok, — az én életem azonban többet ér egy ezerbankósnál, istenemre mondom. A nap is, hold is, csillagok is, meg ez a földecske is, amit szántok, vetek s amelyen aratok s tiszta aranyat szitálok egyik tenyérből a másikba, szérűből a zsákokba. Hohó, hohó, élet, édes örömöm!

Vonat vonat után dübörög el mellette az éjszakában.

Fordította: **Csuka Zoltán**

Romok

Az éjszaka ólomszárnyú madár
riadtan ül a rozzant házereszre,
a félelem a rémeket keresve,
a vakolat résekre lopva száll.

Hol a kémény hajlott teste mered,
letépve a lecsüngő pózna láncát,
a szél sziszegve ropja kósza táncát
a félrebillent háztetők felett.

A fal kitárja sajgó mély sebét,
alvadt csomókban buggyan ki a vére,
s a pusztulás halódó ütemére
ömlik a dermedt földön szerteszét.

Gönczi Klára